

Inhoudsopgave

Deel I De IVK-basics

1	Integrale veiligheid	19
	<i>Remco Spithoven & Marco van der Land</i>	
1.1	Introductie	19
1.2	'Veiligheid' door de eeuwen heen	20
1.3	Een recente geschiedenis van onveiligheid	23
1.4	Veiligheid: feiten, beleving of allebei?	30
1.5	Onveiligheid: intentioneel of niet?	31
1.6	Fysieke veiligheid	33
1.7	Sociale veiligheid	34
1.8	Verschillende domeinen verenigd in één beroeps- en opleidingsprofiel: Integraal Veiligheidskundige	36
2	Integraal veiligheidskundigen aan het werk	45
	<i>Remco Spithoven, Karlijn Schoonenberg & Marco van der Land</i>	
2.1	Introductie	45
2.2	De verschillende werkwelden van een IVK'er	46
2.3	Waar werken IVK'ers?	48
2.4	De werkweld van de publieke, sociale veiligheid	50
2.5	De werkweld van de publieke, fysieke veiligheid	53
2.6	De werkweld van de private, fysieke veiligheid	56
2.7	De werkweld van de private, sociale veiligheid	61
2.8	Beroepshandelingen en competenties van de IVK'er	65
3	Werken aan risicoreductie	71
	<i>Hidde de Jong</i>	
3.1	Introductie	71
3.2	Wat is een risico?	72
3.3	Vier typen risicoproblemen	76
3.4	Risico's inventariseren	79
3.5	Risico's prioriteren	86
3.6	Risico's reduceren door oorzaken weg te nemen, kans op incidenten te beperken en gevolgen het hoofd te bieden	90
3.7	Grenzen aan maakbaarheid: ongelukken gebeuren per ongeluk	97

4	Digitalisering en maatschappelijke veiligheid	105
	<i>Wouter Stol</i>	
4.1	Introductie	105
4.2	Kernbegrippen	106
4.3	Digitalisering en zes veiligheidsproblemen	109
4.4	Complexiteit als onderliggende oorzaak	111
4.5	Sociale dynamiek: organisatie- en informatievermogen	116
4.6	Tot slot: verschuivende posities en actielijnen	120
5	Recht en ethiek	127
	<i>Willeke Slingerland</i>	
5.1	Introductie	127
5.2	De samenhang tussen internationale, nationale en lokale regelgeving	128
5.3	Typen rechtsgebieden	130
5.4	Ethiek	132
5.5	Systeemwereld versus leefwereld	136
5.6	Bijzondere samenwerkingsverbanden	138
5.7	Conclusie	142
6	Samenwerken in de veiligheidsketen	147
	<i>Evelien De Pauw, Famke Deprins & Remco Spithoven</i>	
6.1	Introductie	147
6.2	De veiligheidsketen	149
6.3	Samenwerken	158
6.4	Samenvatting	167

Deel II

De IVK-competenties

7	De IVK-handelingscyclus	175
	<i>Remco Spithoven, Karlijn Schoonenberg & Marco van der Land</i>	
7.1	Introductie	175
7.2	Wat doen IVK'ers met de handelingscyclus?	176
7.3	Stap 1: signaleren en agenderen van veiligheidsvraagstukken	181
7.4	Stap 2: analyseren van veiligheidsvraagstukken	182
7.5	Stap 3: ontwerpen van maatregelen	184
7.6	Stap 4: implementeren van veiligheidsmaatregelen	186
7.7	Stap 5: evalueren van het effect van veiligheidsmaatregelen	187
7.8	Negen competenties voor de uitvoering van de handelingscyclus	189

8	Analytisch en onderzoekend vermogen	193
	<i>Lianne Kleijer-Kool & Marco van der Land</i>	
8.1	Introductie	193
8.2	De IVK'er als onderzoekende professional	195
8.3	Competenties	199
8.4	Tot slot	210
9	Besluitvaardigheid	215
	<i>Ab Bertholet & Herman de Bruine</i>	
9.1	Introductie	216
9.2	Inzichten uit wetenschap en praktijk	221
9.3	Ontwikkeling van professionele besluitvaardigheid	230
9.4	Tot slot	234
10	Communicatief vermogen	241
	<i>Ron Zwaan & Imke Smulders</i>	
10.1	Introductie	241
10.2	Casus	243
10.3	Communicatieproces en -doelen	245
10.4	De rol van het referentiekader: het raam waardoor je naar de wereld kijkt	248
10.5	Luisteren is meer dan horen wat er wordt gezegd	251
10.6	Hoe schakel je tussen gespreksniveaus?	256
10.7	Risico- en crisiscommunicatie: Think before you speak	258
10.8	Formuleren van de boodschap: hoe doe je dat effectief?	259
10.9	Slot	261
11	Innovatief vermogen	267
	<i>Joris Colijn</i>	
11.1	Introductie	267
11.2	Innovatief vermogen op individueel niveau	274
11.3	Innovatief vermogen op organisatie- en samenwerkingsniveau	278
11.4	Je innovatief vermogen versterken	284
11.5	Tot slot	286
12	Leiderschap	291
	<i>Pé Lamerigts & Robin van Halderen</i>	
12.1	Introductie	292
12.2	Leiderschapsstijlen, vroeger en nu	293
12.3	Leiderschapsmodellen	294

12.4	Essentiële competenties voor leidinggeven	300
12.5	Persoonlijk leiderschap	305
12.6	Slot	306
13	Organisatie- en omgevingsbewustzijn	311
	<i>Ed Oomes</i>	
13.1	Introductie	311
13.2	Landschap van organisatie- en omgevingsbewustzijn	312
13.3	Herijken	315
13.4	Situation awareness	320
13.5	Organisatiebewustzijn	322
13.6	Omgevingsbewustzijn	324
13.7	Conclusie en afsluiting	327
14	Reflectief vermogen	331
	<i>Karlijn Schoonenberg, Gerben Bakker & Marie-José Geenen</i>	
14.1	Introductie	332
14.2	Reflecteren voor de veiligheidskundige	334
14.3	Reflecteren op waarden	337
14.4	Leren reflecteren	339
14.5	Tot slot	342
15	Resultaatgerichtheid	347
	<i>Jelle Groenendaal</i>	
15.1	Introductie	347
15.2	Theorie over resultaatgerichtheid	349
15.3	Ethische theorieën	352
15.4	Competenties	353
15.5	Tot slot	357
16	Samenwerken	361
	<i>Ron Zwaan</i>	
16.1	Introductie	361
16.2	Samenwerken met jezelf	364
16.3	Samenwerken in een team	369
16.4	Samenwerken tussen teams en organisaties	378
16.5	Samenvatting – de samenwerkende IVK'er	388

Deel III

De IVK-werkwerelden

17	De bestuurlijke inrichting van veiligheid in Nederland	397
	<i>Carel Tielenburg & Ben den Tuinder</i>	
17.1	Introductie	397
17.2	Overzicht bestuurlijke organisatie van Nederland	398
17.3	Departementen en veiligheidsbeleid	399
17.4	Veiligheid op lokaal niveau	405
17.5	Horizontaal besturen en horizontaal verantwoorden	410
17.6	Slot	413
18	Lokale en regionale sociale veiligheid: leefbaarheid en criminaliteit	419
	<i>Emile Kolthoff & Lianne Kleijer-Kool</i>	
18.1	Introductie	419
18.2	Leefbaarheid en criminaliteit	420
18.3	Oorzaken van criminaliteit	429
18.4	Werken aan lokale en regionale sociale veiligheid	435
18.5	Tot slot	444
19	Lokale en regionale fysieke veiligheid: brand, ongevallen en crises	449
	<i>Menno van Duin, Bernadette Holtkamp & Fred Vorenkamp</i>	
19.1	Introductie	449
19.2	Centrale begrippen: ramp en crisis	450
19.3	Mensen en organisaties bij rampen en crises	454
19.4	De Veiligheidsregio	458
19.5	De brandweer	460
19.6	De GHOR	464
19.7	De politie	466
19.8	Rol openbaar bestuur en opschalingsstructuur	467
19.9	Slot	472
20	Nationale veiligheid	477
	<i>Peter Bos</i>	
20.1	Introductie	477
20.2	Het begrip 'nationale veiligheid'	479
20.3	Nationale veiligheid in historisch perspectief	480
20.4	Nationale veiligheid in hedendaags perspectief	482
20.5	Hoe duiden wij nu ons begrip van nationale veiligheid	485

20.6	Een geïntegreerde risicoanalyse	490
20.7	Een overzicht om het concept van nationale veiligheid te begrijpen	493
20.8	Afsluitend	496
21	Internationale samenwerking: onmisbaar voor nationale veiligheid	501
	<i>Monica den Boer & Volker Stillig</i>	
21.1	Introductie	501
21.2	De nexus tussen binnenlandse en buitenlandse veiligheid	503
21.3	Internationale samenwerking: begrippenkader	505
21.4	Welke keuze maakt Nederland voor internationale samenwerking?	508
21.5	Van universeel naar bilateraal	509
21.6	Het nationale belang van de internationale veiligheidsagenda	515
22	Burgerparticipatie en zelfredzaamheid	523
	<i>Nicolien Kop & Marco van der Land</i>	
22.1	Introductie	523
22.2	Burgerparticipatie in historisch perspectief	525
22.3	De betekenis en relevantie van burgers in de veiligheidszorg	527
22.4	Actoren en netwerken	532
22.5	Issues en dilemma's	533
22.6	Burgerparticipatie stimuleren	535
22.7	Slotoverweging: behoud je objectiviteit	539
23	Integrale beveiliging	545
	<i>Berndt Rif & Linda Holst</i>	
23.1	Introductie	545
23.2	Functionarissen integrale beveiliging	550
23.3	Strategische (integrale) beveiligingsprocessen	551
23.4	Tactische (integrale) beveiligingsprocessen	556
23.5	Wet- en regelgeving	560
23.6	Tot slot	562
24	Informatieveiligheid	567
	<i>Wybren van Rij & Marcel Spruit</i>	
24.1	Introductie	567
24.2	Belang van informatieveiligheid	570
24.3	Bedreigingen	574
24.4	Maatregelen	578
24.5	Tot slot	586

25	Managementsystemen en veiligheid	591
	<i>Herman de Bruine & Anke Voesenek</i>	
25.1	Introductie	591
25.2	Kwaliteitsmanagement	592
25.3	De ISO-normen	597
25.4	De beperkingen van meetbaarheid	601
25.5	Managementsystemen als noodzakelijke, maar onvoldoende voorwaarde	604
25.6	Resilience Engineering: de mens als succesfactor	607
25.7	Meldingsbereidheid	609
25.8	Compliance en participatie	611
25.9	Tot slot	612
26	Arbeid en veiligheid	617
	<i>Monique Heck & Juliette Wildenburg</i>	
26.1	Introductie	617
26.2	Wettelijk kader	619
26.3	De arbobeleidscyclus	622
26.4	Bedrijfsnoodorganisatie	628
26.5	De ontwikkeling van het begrip ‘veiligheidscultuur’	633
26.6	Psychosociale arbeidsbelasting	637
26.7	Ten slotte	640
27	Externe veiligheid	645
	<i>Jeroen Neuvel, Wim Smeitink, Arjan Boxman & Wilbert Rodenhuis</i>	
27.1	Introductie	645
27.2	Identificeren van externe veiligheidsrisico’s	648
27.3	Risico’s kwantificeren	653
27.4	Risico’s beoordelen	658
27.5	Risico’s verminderen	660
27.6	Risico’s handhaven	663
28	Ontwerpen van fysieke veiligheid	669
	<i>Abeltje Tromp & Liesbeth Vink</i>	
28.1	Introductie	669
28.2	Systeemdenken in het ontwerpproces	671
28.3	Ingrediënten voor een veilig ontwerp	678
28.4	Veiligheid ontwerpen in de praktijk	688
28.5	Tot slot	695

Kernbegrippen	699
Afkortingenlijst	727
Trefwoordenregister	733
Over de auteurs	747